

การต่อสู้ของ

ทวนไทย

การเมือง วัฒนธรรม เพื่อความอยู่รอด

ผาสุก พงษ์ไพจิตร
บรรณาธิการ

การต่อสู้ของทุนไทย 2

การเมือง วัฒนธรรม เพื่อความอยู่รอด

การต่อสู้ของทุนไทย 2

การเมือง วัฒนธรรม เพื่อความอยู่รอด

ผาสุก พงษ์ไพจิตร

บรรณาธิการ

เมธีวิจัยอาวุโสสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

โครงการโครงสร้างและพลวัตทุนไทย

หลังวิกฤต พ.ศ. 2540

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน 2549

ชุดวิชาการ

การต่อสู้ของทุนไทย เล่ม 2 • ผาสุก พงษ์ไพจิตร บรรณาธิการ

พิมพ์ครั้งแรก : สำนักพิมพ์มติชน, ธันวาคม 2549

ราคา 255 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ผาสุก พงษ์ไพจิตร, บรรณาธิการ:

การต่อสู้ของทุนไทย เล่ม 2. กรุงเทพฯ : มติชน, 2549.

424 หน้า.

1. ไทย-ภาวะเศรษฐกิจ-บทความ-รวมเรื่อง 2. สำนักงาน
ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ 3. ระบบทุนนิยม I ชื่อเรื่อง

330.9693

ISBN 974 - 323 - 868 - 9

- ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : สุชาติ ศิริสุวรรณ • ผู้ช่วยผู้จัดการสำนักพิมพ์ : ประยงค์ คงเมือง
- บรรณาธิการบริหาร : ปานบัว บุณปาน • บรรณาธิการสำนักพิมพ์ : ศิริพงษ์ วิทชัยโรจน์
- หัวหน้ากองบรรณาธิการ : กิตติวรรณ เถิงวิเศษ • ผู้ช่วยบรรณาธิการ : วราภรณ์ วิษณุรัฐ
- พิสูจน์อักษร : เมตตา จันทร์หอม • คอมพิวเตอร์กราฟิก : สำราญ สังขมนตรี
- ออกแบบปก-ศิลปะกรรม : ไตรรงค์ ประสิทธิ์ผล • ประชาสัมพันธ์ : จิตวิมล มาโนชญ์อริน

สำนักพิมพ์มติชน • www.matchonbook.com

บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) : 12 ถนนพหลโยธิน กรุงเทพมหานคร 10900

โทรศัพท์ 0-2680-0021 ต่อ 1336 โทรสาร 0-2688-5818

แม่พิมพ์สี-ขาวดำ : กองพิมพ์สี บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) 12 ถนนพหลโยธิน กรุงเทพมหานคร 10900

โทรศัพท์ 0-2680-0021 ต่อ 2400-2402

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์พิมพ์งานกราฟิก 27/1 หมู่ 5 ถนนสุขยาประชาสงฆ์ 2 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด นนทบุรี 11120

โทรศัพท์ 0-2684-2133, 0-2682-0696 โทรสาร 0-2682-0697

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน) 12 ถนนพหลโยธิน กรุงเทพมหานคร 10900

โทรศัพท์ 0-2680-0021 ต่อ 3306, 3306 โทรสาร 0-2580-0668

Matchon Publishing House a division of Matchon Public Co., Ltd. 12 Tethsabannanuean Rd, Prachinwate 1, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand

สารบัญ

คำนำสำนักพิมพ์	6
คำนำของ สกว. ศาสตราจารย์ ดร.ปิยะวัติ บุญ-หลง	8
ถ้อยแถลงเมธีวิจัยอาวุโส สกว. ศาสตราจารย์ ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร	10
บทนำ : การต่อสู้ของไทย :	
การปรับตัวและพลวัตหลังวิกฤตปี 2540	15
ผาสุก พงษ์ไพจิตร	
• สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	
กับบทบาทการลงทุนทางธุรกิจ	41
พอพันธ์ อูทยานนท์	
• มังกรฤๅหมัดเขียวเล็บ :	
ธนาคารพาณิชย์ไทยหลังวิกฤตเศรษฐกิจ	151
อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ และรัตพงษ์ สอนสุภาพ	
• สองนคราค้าปลีกไทย	217
วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร	
• ก่อสร้างการเมือง การเมืองก่อสร้าง	280
นพนนท์ วรรณเทพสกุล	
• เจ้าพ่อห้องถิ่น การเมือง โลกาภิวัตน์	358
ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และไอฟาร์ ถิ่นบางเตียว	
• รายงานนักวิจัย	423

คำนำสำนักพิมพ์

ทุน คือต้นทุนของระบบเศรษฐกิจ

ความหมายของทุนในทางเศรษฐศาสตร์ไม่ได้หมายความถึงเงินเท่านั้น แต่ครอบคลุมทุกเรื่องทั้งต้นทุนความคิด ความรู้ การดำเนินการที่ดิน และกระบวนการแสวงหาทุน

เมื่อทุนมีความหมายมากมายเช่นนี้ การอธิบายเกี่ยวกับทุนในสังคมไทยจึงสามารถอธิบายได้โดยผ่านหน่วยต่างๆ ทางเศรษฐกิจ ทั้งที่เป็นองค์กรทางธุรกิจโดยตรง และหน่วยอื่นๆ ทางสังคมอันเป็นทุนในรูปแบบที่เราอาจไม่นึกว่าจะเป็นที่มาหรือแหล่งของทุนที่มีความเคลื่อนไหวสูงจนอาจชี้เป็นชี้ตายเศรษฐกิจไทยได้ เช่น ตลาดหลักทรัพย์ ธุรกิจครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ อุตสาหกรรมรถยนต์ ธุรกิจนำเข้า สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่มีธุรกิจในเครือข่ายมากมายมหาศาล ธุรกิจการก่อสร้างที่แอบอิงการเมืองเพื่อการได้มาของทุน การค้าปลีกทั้งโดยทุนใหญ่และชาวบ้านร้านตลาด หรือกระทั่งองค์กรสีเทาที่แอบแฝง

อิทธิพลปะปนกับการเมืองท้องถิ่น

เพราะตระหนักเช่นนั้น การศึกษาเกี่ยวกับทุนจึงแผ่ขยายไปได้กว้างไกลและครอบคลุมมากขึ้นเป็นลำดับ ก็เพราะทุนมีความหมายกว้างขวางมากกว่าเรื่องของเงินตราแต่เพียงอย่างเดียว หนังสือชุด *การต่อสู้ของทุนไทย : การปรับตัวและพลวัต (เล่ม 1)* และ *การต่อสู้ของทุนไทย : การเมือง วัฒนธรรม เพื่อความอยู่รอด (เล่ม 2)* โดย **ผาสุก พงษ์ไพจิตร** บรรณาธิการ และคณะวิจัยในโครงการเมธีวิจัยอาวุโสของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงเป็นความก้าวหน้าของการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งเกี่ยวกับ “ทุน” จากการศึกษาค้นคว้าเชื่อมโยงหน่วยและองค์กรต่างๆ ที่เรากันเคย เพราะไม่เพียงศึกษาเศรษฐศาสตร์ตามทฤษฎีเท่านั้น หากการศึกษานี้ก้าวเข้าไปในมิติที่สามารถเชื่อมโยงเราและสรรพสิ่งที่ยากลำบาก จนเห็นได้ว่าการเรียนรู้เรื่องราวทางเศรษฐกิจอย่างมีหลักฐานข้อมูลประกอบนั้นไม่ใช่เรื่องยากเกินกว่าผู้คนทั่วไปจะทำความเข้าใจได้

ความครอบคลุมในเนื้อหาของความรู้ที่มีอยู่ในหนังสือชุดนี้ เป็นเสมือนบทเริ่มต้นให้เราค่อยๆ ทำความเข้าใจการดำเนินไปของ “ทุน” อันทรงอิทธิพลอยู่ในภาวะโลกาภิวัตน์ได้ พร้อมบทวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์และข้อมูลอันละเอียดลึกซึ้ง ทว่าเข้าใจง่าย

เพราะทุนย่อมปรากฏตัวในทุกหนแห่ง และความจริงก็เกี่ยวข้องและใกล้ตัวเรายิ่งนัก

สำนักพิมพ์มติชน

คำนำของ สกว.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้สนับสนุนโครงการ “เมธีวิจัยอาวุโส สกว.” ซึ่งมอบให้แก่นักวิจัยอาวุโสที่มีความสามารถ มีจริยธรรม มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ ให้ทำหน้าที่หลักในการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ โดยเน้นหนักที่การพัฒนา ทีมงาน พัฒนาผลงาน เพื่อสร้างศักยภาพเชิงปัญญาในระยะยาว

สำหรับหนังสือ การต่อสู้ของทุนไทย สองเล่มนี้ เป็นผลงานวิจัย ในชุดโครงการวิจัย “โครงสร้างและพลวัตทุนไทย หลังวิกฤตเศรษฐกิจ” ซึ่งมีศาสตราจารย์ ดร. ผาสุก พงษ์ไพจิตร เมธีวิจัยอาวุโส สกว. เป็นหัวหน้าโครงการ ชุดโครงการนี้มีเป้าหมายหลักเพื่อทำความเข้าใจว่า ทุนนิยมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้างหลังวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2540

หนังสือทั้งสองเล่มของศาสตราจารย์ ดร. ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะวิจัย นำเสนอภาพการเปลี่ยนแปลงของทุนนิยมไทยอย่างรอบด้าน บอกให้เห็นว่าวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2540 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของ

ทุนนิยมไทยอย่างชัดเจน คือการลดบทบาทของธุรกิจครอบครัวไทยในกิจการธนาคารพาณิชย์ อุตสาหกรรม และการบริการอื่นๆ และการที่บริษัทข้ามชาติเข้ามาครอบงำอุตสาหกรรมสำคัญ รวมทั้งอุตสาหกรรมส่งออก นอกจากนั้น ผลงานวิจัยยังครอบคลุมถึงประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น นับเป็นงานวิจัยชิ้นแรกที่ให้ภาพและวิเคราะห์พลวัตการเปลี่ยนแปลงของทุนนิยมไทยที่ทันสมัยที่สุด

สกว.หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือทั้งสองเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ในวงการวิชาการและผู้สนใจต่อไป

ศาสตราจารย์ ดร.ปิยะวัติ บุญ-หลง

ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ถ้อยแถลง เมธีวิจัยอาวุโส สกว.

ผลงานวิจัยทั้งสองเล่มนี้ สำเร็จลุล่วงไปเป็นอย่างดี เนื่องจาก
ทีมวิจัยประกอบด้วยนักวิจัยที่มีคุณภาพสูง มีความอุทิศและเป็นผู้ใฝ่รู้
อย่างแท้จริง ข้าพเจ้าจึงขอขอบคุณนักวิจัยทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร. อัมมาร ธรรมวาลา, ศาสตราจารย์
ดร. เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, ศาสตราจารย์อาทิวราห์ สุมาเสถียร,
ศาสตราจารย์เควิช ฮิววิตสัน, รองศาสตราจารย์ ดร. กนกศักดิ์ แก้วเทพ,
คุณวิรัตน์ แสงทองคำ, รองศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ วงศ์วิมานนท์,
รองศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ พัวพงศกร, รองศาสตราจารย์วิทยากร
เชียงใหม่, ผู้ช่วยศาสตราจารย์สามารถ เจียสกุล, รองศาสตราจารย์ ดร.
วรวิทย์ เจริญเลิศ, รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, รอง
ศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ ศิริประชัย, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ
สถิตินิรามัย, ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, ดร. ปกรณ์ วิชยานนท์, รอง
ศาสตราจารย์จรูญภา โสสมบุญ, อ. ปกป้อง จันวิทย์, ดร. เตือนเด่น นิคม

บริษัท, ดร.บันลือศักดิ์ ปุสสะรังคี, ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, รองศาสตราจารย์นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, คุณรัชนิดา นิติพัฒนากิจ, คุณภูมิสัน เลิศโรจน์จรรยา, คุณยงยุทธ ชอบทำดี ที่ได้กรุณาวิจารณ์ผลงานวิจัยและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงผลงานวิจัย

ขอขอบคุณ คุณไพรินทร์ พลายแก้ว, คุณจันทร์ภา ธนะวัฒนาวงศ์, คุณปัญญา เลิศสุขประเสริฐ และทีมงาน ในการช่วยประสานงาน ขอขอบคุณ คุณนัชฎาภรณ์ กิจตระกูล, คุณสุภาภรณ์ ตรงกิจวิโรจน์, คุณคมสัน นิจไพโรจน์ ที่ได้ช่วยด้านการพิมพ์ต้นฉบับอย่างดีเยี่ยม

ขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยเฉพาะศาสตราจารย์นายแพทย์วิชัย บุญแดง เป็นอย่างยิ่ง ที่ให้การสนับสนุนเมธีวิจัยอาวุโสตลอดมา

ขอขอบคุณ คุณปานบัว บุนปาน และคุณประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ แห่งสำนักพิมพ์มติชน ที่จัดการพิมพ์อย่างฉับไวและดีเยี่ยม

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณ คริส เบเคอร์ ผู้ให้กำลังใจและช่วยเหลือทุกสิ่งทุกอย่างอย่างสม่ำเสมอ

ศาสตราจารย์ ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร
กรุงเทพฯ

การต่อสู้ของทุนไทย 2

การเมือง วัฒนธรรม เพื่อความอยู่รอด

การต่อสู้ของทุนไทย : การปรับตัวและพลวัตหลังวิกฤตปี 2540
ผาสุก พงษ์ไพจิตร

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์กับทบพาทการลงทุนทางธุรกิจ
พอพันธ์ อุชยานนท์

มังกรฤาหมดเขี้ยวเล็บ : ธนาคารพาณิชย์ไทยหลังวิกฤตเศรษฐกิจ
อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ และ รัตพงษ์ สอนสุภาพ

สงครามการค้าปศิกไทย
วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร

ก่อสร้างการเมือง การเมืองก่อสร้าง
นพนันท์ วรรณเทพสกุล

เจ้าพ่อท้องถิ่น การเมือง โลกาภิวัตน์
ชัยชนันต์ ประดิษฐศิลป์ และ โอฟีร์ ดินบางเดียว

ISBN 974-323-868-9

9 789743 238680

วิชาการ

255.-